

Knud Rasmussens mindetale til Fridtjof Nansen

Taler

Knud Rasmussen
Polarforsker

Dato

29. oktober 1930

Sted

Det Norske Geografiske Selskab

1 Maalet at øjne, Drømmene at drømme

er ikke nok.

5

Vældigt at ville, intet at forsømme,
heller ej nok.

10 Først naar en Vilje lutres i et Hjærte,
glødes og hærdes i dets Fryd og Graad,
fødes gennem Smærte

15

Stormandens Daad!

20

Disse Digter-Ord af Axel Juel, hvormed danske Studenter engang
hilste Fridtjof Nansen, falder mig i Tanke, fordi de paa festlig Maade
rammer noget af det, som jeg i Aften gerne vil understrege.

25

Ja — den, der forsøger paa at danne sig et Billede af, hvad Fridtjof Nansen var

30

og alt det, det lykkedes ham at udrette — kan slet ikke forstaa, at der virkelig kunde være saa megen Rigdom i eet eneste Menneske — og han forstaar det ikke, før han gør sig det klart, at her var en enestaaende Kombination af to af Livets vældigste Kræfter: Vilje og Hjærte! Og man kunde maaske føje til: Hjørne
35 og Instinkt. Intet Under derfor, at han drog et Køl vand efter sig, som kom til at duve ind over en hel Verden.

40 Fridtjof Nansen var fra Naturens Side en af de overdaadigst udstyrede Mænd, jeg nogensinde har truffet. Naar man var sammen med ham blandt andre, virkede han umiddelbart og aldeles uvilkaarligt et Hoved højere end alle de andre. Han var smuk, ikke saa meget i Træk som i hele sin mandige Fremtræden; hans spændstige, sportstrænede Skikkelse, hans viljestærke Mund, hans lyse Øjne, og
45 det blonde Haar smeltede sammen med hans frejdige, selvbevidste Væsen til en nordisk Vikingetype, der, uden at bryde Rammerne, kunde springe ind som Konge i en hvilken som helst Saga. Han var i Besiddelse af den

50 Haardhed i Sind, som skal til foren Handlingens Mand, der skal raade over andre. Han havde ogsaa den Mildhed, der er en Forudsætning for, at man kan forstaa og føle for andre. Og altid aktiv var han ogsaa udrustet med den Fantasi, der alene skaber Manden af de store Dimensioner.

55

Nogle af mine første og stærkeste Barndoms minder samler sig om ham:

60

„Fridtjof Nansen er gaaet paa Ski over Grønland“, rygtedes det langs med Vestkysten fra Boplads til Boplads. Jeg var den Gang kun 9 Aar gammel, og mit Hjem var ved Jakobshavn.

65

Den Bedrift kunde vi Grønlander drenge vurdere! Det gyste i os, vi, som kendte

70 Indlandsisen fra de Fjældtoppe, vi saa ofte havde besteeget. Disse endeløse Masser af Sne og Is, som blev borte i Horisonten, og saa de giftgrønne,, bundløse, Spalter, der rev Bræens hvide Ryg op nede omkring vor Isfjord! Vi kunde ikke forstaa, at denne Skifærd var mulig.

75

iMen hvad vi straks begreb — det var den Fanfare, der laa i den fremmede Mands Navn! Der var Klang i det af modig Handling, af Daad og af Æventyr. Og vi tog den fremmede Mand til os som vor egen, vor Helt og vort Forbillede.
80 Ham vilde vi ligne, som ham vilde vi være, naar vi engang blev voksne.

Til en Begyndelse fik vi allesammen et Par Ski. Der havde aldrig før været Ski
85 ved Jakobshavn. De var vel heller ikke lavet saadan ganske efter alle Kunstens Regler. Nogle var af simpelt Fyrretræ, andre kun korte Tøndestager, men ligegyldigt, hvad de var af, Ski var det! Og fra Morgen til 'Aften i al vor Fritid gav vi os til at dyrke en helt ny og vidunderlig Sport. Alle vilde vi udmærke os, og den, der overgik de andre, skulde saa have den Ret og Belønning: at blive
90 kaldt Fridtjof Nansen!

Jeg skal love for, at dette Indfald avlede Kappelyst. Og vær overbevist om, at den
95 Dreng, der fik Æres-Navnet, rankede Ryggen og uvi'lkaarligt følte Varme i Kinderne, naar han blev kaldt ved sit nye Navn.

100 'Har nogen Mand mon nogensinde faaet en ærligere eller smukkere Hyldest?

105 Naar jeg nu i faa Ord skal tegne et Billede af Fridtjof Nansen, saa kan jeg vel ikke sige noget, De ikke allerede ved. Men jeg kan maaske faa det gammelkendte til at lyse gennem en Beundring og et Venskab, som ikke kan være mere absolut og

ikke mere oprigtigt!

110

Det falder mig naturligt at begynde med hans Polarekspeditioner, som det, der
staar mit eget Liv og Arbejde nærmest. Jeg ser for mig, for at bruge Nansens
115 egne Ord, „et endeløst Tog af kæmpende, frostsprængte Skikkelser i svære
Klæder, nogle ranke og kraftige, andre bøjede og svage, saa de knapt kan slide sig
frem foran Slæderne •— Mænd, der ser udover og fremover, fremover, hvor
Kampens Maal skal findes". Jeg ser dem alle, lige fra Vikingen Ottar eller Leif
Eriksson, ned gennem alle Tider og til vore Dage — alle de store, internationale
120 Skikkelser i Polarforskningens Historie, men jeg ser ingen saa ren i sin Storhed,
ingen saa umiddelbart opflammende, som Fridtjof Nansen! Og det er ikke blot
hans suveræne Personlighed, der griber — man imponeres over hans 'Planers
Dristighed og geniale Originalitet, Dispositioner, der altid til en Begyndelse
gennemkritiseres og fordømmes af den altid redebonne Sagkundskab — men
125 for med saa meget des større Virkning at føres til Sejr af Vovehalsen, der altid
havde Ret.

130 Der var først Grønlands-Ekspeditionen 1888—89.

Før Nansens Skifærd over Indlandsisen stod man usikker overfor, hvad
135 Grønlands Indre bestod af. Der var dem, der mente, at der bagom Bræerne var
isfrie Strøg — og Troen paa et snebart Indre med et mildere Klima støttedes af
saa fremragende Forskere som Nordost-Passagens Erobrer, Friherre A. E.
Nordenskiöld.

140

Der havde tidligere været forskellige vel gennemførte Rekognoscerings-Rejser.
Saaledes I. A. D. Jensens allerede i 1879. Men hidtil var alle Ekspeditioner
udgaaet fra den beboede Vestkyst og havde herfra søgt at trænge frem mod den
145 barske og øde Østkyst. Men Nansen gjorde nøjagtig det modsatte af, hvad alle
andre havde gjort. Han siger selv:

150

„Jeg har altid syntes, at den lovpriste Retræte-Linie er en Fælde for Folk, som ønsker at naa deres Maal. Man skal brænde sine Skibe og bryde Broerne af bag sig. Da spilder man ikke Tiden med at se sig tilbage. Det synes mig den eneste sikre Vej med Held at tvinge sig gennem Drivisbæltet ind til Grønlands
155 isspærrede Østkyst, og saa derfra gaa mod den beboede Vestkyst med Civilisationens Tillokkelser.

160 Planen mødtes med megen Kritik. Netop det, der var Kærnen i Dispositionerne, reduceredes til en Dumdristighed, der røbede fuldstændig Ukendskab til Forholdene. Men Nansen holdt paa sit, gik nu som altid siden sine egne Veje, og gennemførte sin Ekspedition paa den mest straalende Maade.

165

Det videnskabelige Resultat var Opdagelsen af Grønlands store og übrudte Indlandsis, og det kan siges, at endnu den Dag i Dag bygger den moderne Glaciologi paa denne første Nansen-Færds lagttagelser.

170

Det rent menneskelige Udbytte var et Par Bøger, der afslørede, at Nansen var lige saa fremragende en Kunstner og Skribent, som han var Videnskabsmand og
175 Sportsmand. „Paa Ski over Grønland" og „Eskimoliv" er populært-videnskabelige Bøger af højeste Rang. De er begge fyldt med videnskabelige Oplysninger og Udviklinger, men de er samtidig bygget op saa kunstnerisk helstøbt og fængslende, og de gennemstrømmes af en saa dyb menneskelig Tone, at man næppe har deres Mage i den arktiske Literatur. Dette var ogsaa
180 Grunden til, at Nansen med et eneste Slag kunde erobre sig Læsere over hele Jord^ kloden og Beundrere i alle Klasser og i alle Aldre. Det var et Gennembrud, der gav intet mindre end Norges store Renaissance i arktisk Forskning og i alle de Interesser, der siden skulde gaa mod Nord! Og mod Syd ogsaa, for den Sags Skyld!

185

Her kom da en Mand sejlede med Skum for Boven!

190

Og nu hans Polarfærd med „Fram“ 1893—96. Lad os igen høre hans egne Ord om dens Planlæggelse:

195

„Jeg havde faaet den Ide, at der var en stadig Drift af Isen over de ukendte Strøg rundt om Nordpolen, fra Havet nord for Berings Strædet og ud i Havet mellem Grønland og Spitsbergen. Det slog' mig, at denne Isdrift kunde benyttes til at transportere en Ekspedition tværsover de ukendte Strøg. Det gjaldt blot om at bygge et Skib stærkt nok til at modstaa Isskruningerne. Dette Skib skulde fryse inde saa langt mod Nord, vi kunde trænge, og saa skulde vi drive videre nordover gennem de Strøg, som tidligere Ekspeditioner forgæves havde iorsøgt at naa.

205

Det vilde simpelthen være at arbejde med Naturkræfterne i Stedet for imod dem!

210

Her blev det samme Princip anvendt som paa min første Ekspedition. Var vi vel undervejs, vilde der ikke være nogen Retræte-Linie. Vort Haab laa foran”.

215

Denne Plan blev, ligesom den første, med stor Voldsomhed angrebet af næsten al den Sagkundskab, der eksisterede paa Polarforskningens Omraade. Man paastod bl. a., at Planen røbede en fuldstændig Foragt for alle anerkendte arktiske Grundsætninger for heldig Navigering!

220

Men Colin Archer byggede „Fram“, og ethvert Barn kender Resultatet. „Fram“ stod, med Otto Sverdrup ved Roret, Færden igennemmed
230 Glans, og Nansen og Johansen foretog under Ekspeditionens anden Overvintring fra „Fram“ deres Slæde- og Kajakfart længst mod Nord til 86° 14' og siden til Franz Josephs Land.

235

Man kan vel nok sige, at aldrig er der paa nogen Polarfærd givet et saa stort Eksempel paa Mod, og aldrig 'har hvide Mænd vist saa fremragende Evner til at kunne klare sig under alle Forhold. Deres eskimoiske Haardførhed, der var parret med fremragende Fangstdygtighed, gjorde det muligt for dem, med tre
240 Maaneders Proviant, at øve femten Maaneders uafbrudt Forskerarbejde, snart i Skrueis, snart i aabent Vand, snart paa nøgne, stormpiskede Ishavsøer!

245 Saaledes kom „Frames Færd til at betyde et nyt Gennembrud i Isens og Polarlandenes Erobring. Det var første Gang, at et Skib blev bygget til Overvintringer i selve Pakisen. Og det var første Gang, at en Mand havde forladt sit sikre Skib og helt givet sig Ishavet i Vold. Og denne Isvandring blev da ogsaa Forbilledet for alle senere Ekspeditioner; thi det kan vel siges uden Overdrivelse,
250 at i den sidste Menneskealder er der ikke udgaaet en eneste Ekspedition til Polarlandene, som ikke baade med Hensyn til Udrustning og Dispositioner har bygget paa „Fram“-Folkens Erfaringer.

255

Og Resultaterne? Ja, de videnskabelige er let udformet: Fridtjof Nansen fandt tæt nord for de nysibiriske Øer Ishavets hidtil ukendte Fastlandsskrænt, og straks udenfor denne et vældigt Dybhavsbækken, der 'hurtigt naaede Dybder paa 3—4000 m. Resultatet heraf var en af vor Tids
260 største geografiske Opdagelser: det store, arktiske Ocean! Og hertil knytter sig saa, foruden meteorologiske og mangej andre special-videnskabelige Observationer, epokegørende oceanografiske Opdagelser af grundlæggende Betydning.

Og de menneskelige? Ja, de blev for hele Verdens Øjne Demonstrationen af en
 Indsats og en Bedrift, fostret under en Vovemodets Aand, der, som Nansen selv
 270 engang har sagt, „gør Livet dybere, højere og ædlere“.

Og saa Bogen „Fram over Polhavet“!

275

Den nøjes ikke med, som andre Ekspeditions-Bøger, blot at skildre alle Færdens
 Æventyr. For første Gang drages her den arktiske Natur ind i Literaturen; den
 280 var før kun et Billede paa Rædsler og Lidelser. Nu straalder den i uanedes Farvers
 Rigdom. Den første hvide Mand har set, ind i Polarlandenes Hjærte og forstaaet
 deres Skønhed!

285

Og ikke nok hermed. Bogen er fra Begyndelse til Ende et Epos
 over Vilje og Handling.

290

Hvilken Begejstringskilde. Midt i Isødet groede der Blomster paa
 hans Vej!

295

Men Nansen, der havde vist saa geniale Anlæg som Forsker, skulde
 ikke faa megen Arbejdsro. Umiddelbart efter Hjemkomsten fra

300

„Fram“-Færden skulde han faa Anledning til at kaste sig ind i norsk Politik. Thi
 han var allerede den Gang Nationens Samlingsmærke. Men hans diplomatiske

Løbebane blev i denne Omgang ikke lang; Kærligheden til hans Videnskab
305 kaldte ham meget snart igen tilbage til Oslo.

Men saa kom Verdenskrigen. Og da hele Europa fik Brug for ham, kastede han
310 alt sit eget til Side og gav sig i Lag med Opgaver af ganske uanet Omfang. Og
saaledes som det under Polarekspeditionerne havde været hans Vilje — saaledes
var det nu hans Hjærte, der talte. Jeg skal ikke komme ind paa den Rolle, han
kom til at spille for sit eget Land, men blot lige berøre hans Arbejde som High
Commissioner for Folkeforbundet. For det er nødvendigt for Forstaaelsen af
315 hans Dimensioner. Blandt almindelige Dødelige regnes det for fortjenstfuld
Handling at redde eet Menneskes Liv. Maa jeg da have Lov til at repetere for
Dem, hvad Nansen •— ikke længere helt ung kunde overkomme:

320 En halv Million Krigsfanger tilbagegivet Hjem og Slægtninge, som forlængst
havde opgivet Haabet om at se dem igen: en Million russiske Flygtninge spredt
rundt i alle Lande fra Kina til Peru, hjulpet og beskyttet paa utallige Maader:
Millioner af russiske Bønder reddet fra en langsom Sultedøds Lidelser: en og en
325 kvart Million græske Flygtninge hjulpet til at slaa sig ned i nye Hjem i deres
græske Fædreland; og endelig Titusinder af Armeniere' hjulpet til at finde nye
Hjem i Syrien.

330 Dette er kun en Opremsning, givet af en. Mand, der stod dette Arbejde nær. Og
dog kommer man til at snappe efter Vejret, saa overvældende virker det. Dette
var et Arbejde, værdigt Manden uden Retræte-Linier. Intet Under da, at
Nansen blev Europas Tillidsmand under Efterkrigs-Tidens vældige
335 Genopbygningsarbejde. Han blev den Mand fra Norden, der saa ofte var blevet
profeteret om under Krigen, Manden, der kom, da det saa mørkest ud for
mange Folk, ikke med Sværd og Brand, men med Fred og Brød.

340 Millioner af fromme Velsignelser er steget op mod Himlen fra Europas

ulykkelige Folkeslag, den Gang det rygtedes, at den fremmede Kæmpe, der utrætteligt opsøgte alle dem, der ikke kunde faa deres Ret, nu ikke var mere.

345

Det er umuligt at give selv den mest kortfattede Karakteristik af Fridtjof Nansen uden ogsaa at berøre hans Betydning som Kunstner og som Ungdoms-
350 Opdrager gennem sine Bøger. Thi det er en levende og i usædvanlig Grad opildnende Produktion, han efterlader sig. Den vil altid tale til Ungdommen, nu da han selv er blevet tavs.

355

Ja, man kunde blive ved med at nævne Egenskaber, der, selv taget enkeltvis, vilde markere denne Mands Rigdom, hans Fasthed i Karakter, hans Udsyn, hans Evne til at finde store Opgaver og løse dem.

360

Denne mærkeligt lysende Mand, hvem alt syntes givet i Vuggegave, Videnskabsmanden, Diplomaten, Politikeren, Kunstneren og Digteren.

365

Men til Trods for alle disse sine medfødte Evner kom han dog aldrig sovende til sine Sejre. Karakteristisk for ham var den Grundighed, der laa bag alle hans Foretagender, ikke blot i Planlæg
370 gelsen, men ogsaa i Udførelsen.

375

Da han skrev „Eskimoliv“, nøjedes han saaledes ikke med, som saa mange andre vilde have gjort, blot at være i Grønland og fra de Danskes hyggelige Hjem at se paa det brogede Liv, der omgav ham. Nej, han levede selv Eskimoernes Liv, flyttede sammen med dem, spistederes Mad, drev Jagt sammen med dem, og sidst men ikke mindst imponerende, lærte at ro i Kajak og opnaaede heri paa en eneste Vinteren Færdighed som meget faa Europæere før ham. Og denne
380 Kærlighed til den primitive Kultur, der gaar gennem „Eskimoliv“, er da ikke, som

saa ofte i Literaturen, et Kunstprodukt af en kulturtræt

385

Skribent, men den er et Udtryk for en Mand, hvis Hjærte banker for det enkle Liv, har» selv er midt oppe i.

390

Men hvor meget man saa end vil stable oven paa hinanden af store Evner og særtegnede Anlæg, saa vil der dog bag om det altsammen lyse det, som enhver, der traadte ham nær, altid vil se som det smukkeste og det største i ham. Og det var hans Trofasthed.

400

Ja, hans Trofasthed! Denne M:and, der kendte en hel Verden og havde Venner overalt, glemte dog aldrig sine ældste Venner. Og som et Eksempel paa hans Evne til at overkomme, kan nævnes, at han ikke blot altid mindedes sine grønlandske Værtsfolk med Taknemlighed, men at 'han ogsaa indtil de seneste Aar, ja, indtil Mandens Død, blev ved med at sende Hilsener og Gaver op til den Grønlænder, der for næsten halvtreds Aar siden havde lært ham at ro i Kajak.

410

Intet Under da, at man aldrig slap ham, naar man først var kommet til at holde af ham, saadan som han var: stejl, skarp, god, mild, fuld af Tro — altid positiv, til enhver Tid ydende!

415

Jeg begyndte med at fortælle om de grønlandske Drengene, der rødmede af Stolthed, naar de blev sammenlignet med ham. Mon der egentlig i hele vor Generation — og i alle Lande —• vilde være en eneste Polarforsker, som ikke vilde føle den samme varme Strøm gaa igennem sig, om hans Arbejde og Indsats

blev sammenlignet med Nansens?

425 Jeg tror det ikke. Han var vor Høvding, og overfor ham erkendte
vi alle vor Underlegenhed. Men hvor var det dejligt for dem af os,
der kendte ham personligt, at føle hans Smil skinne paa os!

430

Der er meget faa af os, der ikke har søgt hans Raad; og aldrig hændte det, at han
ikke rundhaandet gav sig til at dele ud af al sin rige Viden. Jeg har sagt det før,
men maa jeg gentage det i Aften her fra dette Sted: Han var som en Johannes
den Døber, for hvem den mindste Nybegynder aldrig var for lille. Og altid lyste
435 han Godhed ud over den, der vilde forsøge en Indsats og træde i hans Fodspor.
Og Nansens Velsignelse til en Ekspedition var som en Daab, en Indvielse, et
Ridderslag. Mulighederne laa foran. Men hans Haandtryk forpligtede.

440

Og nu er vi kommet sammen for at mindes ham — mindes dette stærke
Haandtryk, dette gode, milde Smil, og den varmeste og stærkeste Stemme, der
nogensinde har lydt i denne Hal. Vi kan ikke skjule den Sorg, vi føler over, at
han forlod os. For en Mand som Fridtjof Nansen btøver aldrig færdig. Og vi
445 syntes, at vi endnu havde
saa svært ved at undvære ham!

450 Men for Sorgen over Tabet skal vi derfor ikke glemme Glæden
over alt det, han gav os.

455 Lad den beherske os ved denne Mindefest.

460 Lykkelig den Nation, der fostrede en saadan Søn. Lykkelig den
Ungdom, han altid vil adle, altid begejstre, han, som trods Alder aldrig
blev gammel.

465

Jeg tror da, at jeg handler i Fridtjof Nansens Aand, ved at afslutte
denne Mindetale med nogle af hans egne, mægtige Ord til Ungdommen:

470

„Å, ungdom, ungdom! For et vidunderlig ord!
Ukjente riker foran dere, skjult bag morgens taker!

475

Som dere drar frem, dukker nye Øer op; fjell-topper skyter frem av de
svinnende taker, den ene bag den andre, ventende på, at dere skal bestige dem;
tette nye skoger brer sig, for at dere kan utforske dem; endeløse sletter for dere å
fare frem over.

480

Fri som fuglen under himlen kan dere sejle hinsides solnedgangen
og gjennomstreife universet.

Så herligt åse dagen demre, og vi:te, at du har en lang reise
gjennem nye riker foran dig.

485

og motet springer
i lange buer mot lys og hvelving."

490

Ja,-saadan var hans Tale. Og saadan var hans Liv. Ingen lignede
han. Han var sig selv.

Han var som en Varde over hele Norges Land, en Varde, som
kunde ses fra alle Verdens Lande! Og hans Liv var et Liv mod Lys
og Hvelving.

495

Tak og Ære være hans Minde.

Kilde

500 Rasmussen, K. (1930). Fridtjof Nansen. Mindetale af Dr. Knud Rasmussen i det norske geografiske Selskab den 29. Oktober 1930. Geografisk Tidsskrift, 33. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/geografisktidskrift/article/view/47822>

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

505 Mindetale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/knud-rasmussens-mindetale-til-fridtjof-nansen>

510

515

520

525

530

535